

Kreken en rivierduinen bij Swifterbant

Inzicht in de diepteligging van de afzettingen

Erwin van der Klooster

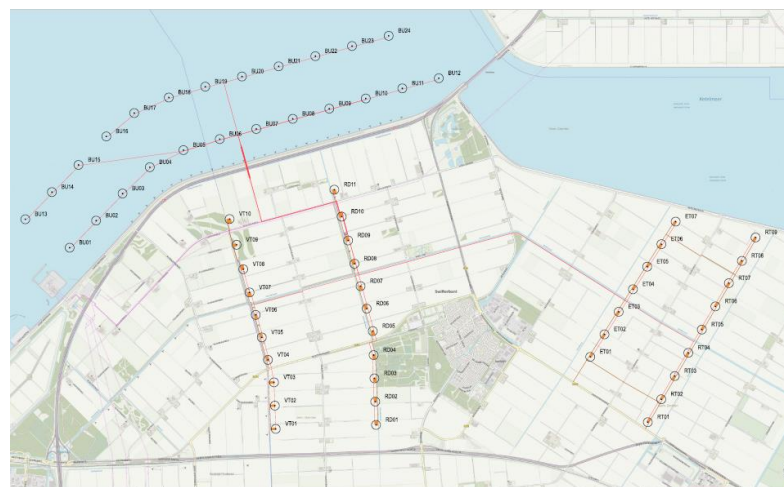
KSP Archeologie

Programma

- ▶ Aanleiding
- ▶ Swifterbantcultuur
- ▶ Paleogeografie
- ▶ Inzichten door nieuw onderzoek

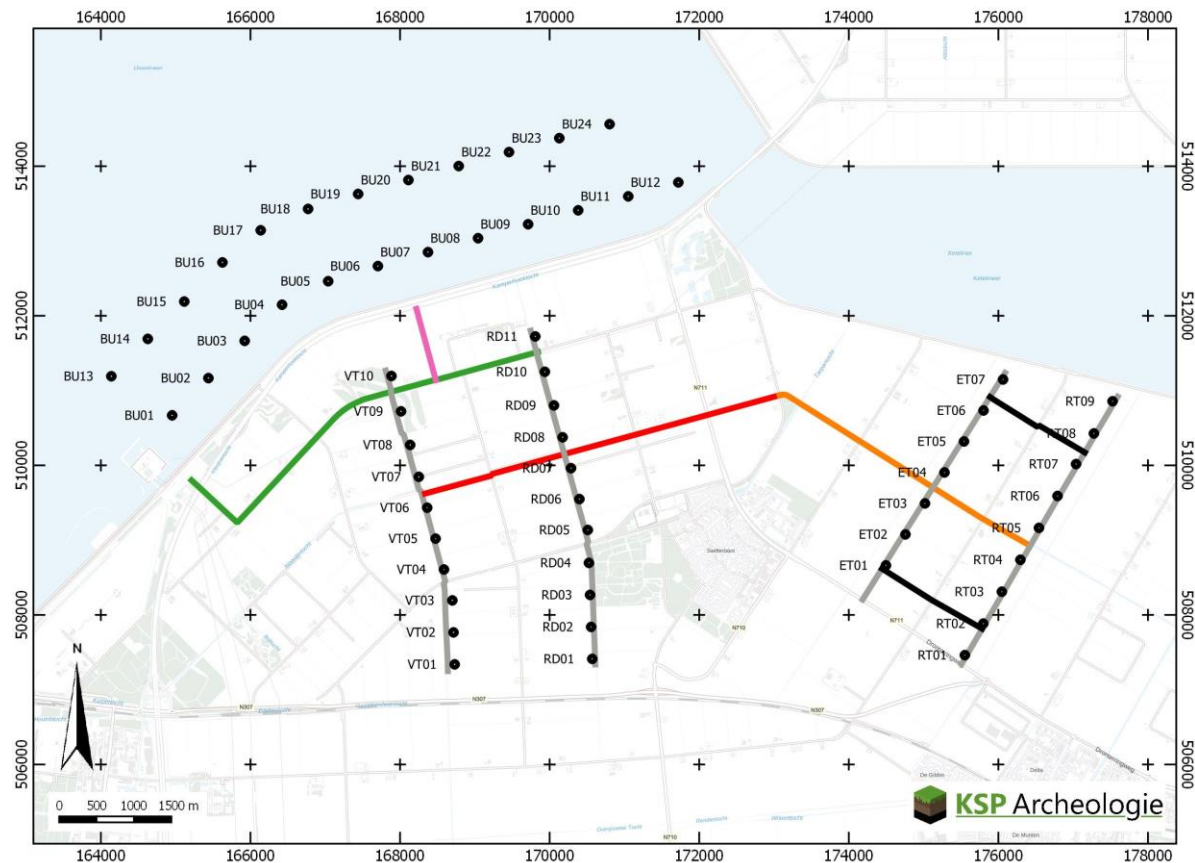
Aanleiding

Renovatie windpark bij Swifterbant. Sloop 74 bestaande windturbines (land 46, meer 28). Nieuwbouw 61 turbines (land 37, meer 24)

Aanleiding

en 40 km aan werkwegen en kabeltracés.

Betrokken partijen

- ▶ Windplanblauw: SwifterwinT (lokale bevolking) + Nuon-Vattenfall is initiatiefnemer.
- ▶ KSP Archeologie voert geomorfologische en bodemkundige karteringen op land binnen de archeologie.

- ▶ Overige partijen: naast gemeentes ook provincie en rijk (beleid) en het Groninger Instituut voor Archeologie (wetenschap) en ADC (proefsleuven, opgravingen)

rijksuniversiteit
groningen

ADC

ArcheoProjecten

PROVINCIE
FLEVOLAND

gemeente
dronten

gemeente

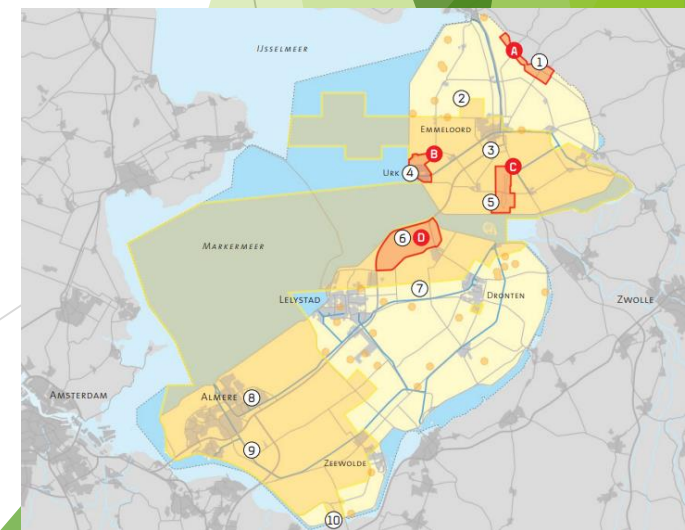
Lelystad

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Masterplan Archeologie

Oprichting ABC, Masterplan Archeologie met drie thema's

- ▶ Landschapsontwikkeling
- ▶ Relatie tussen activiteiten en landschap
- ▶ Neolithisatie

Swifterbantcultuur

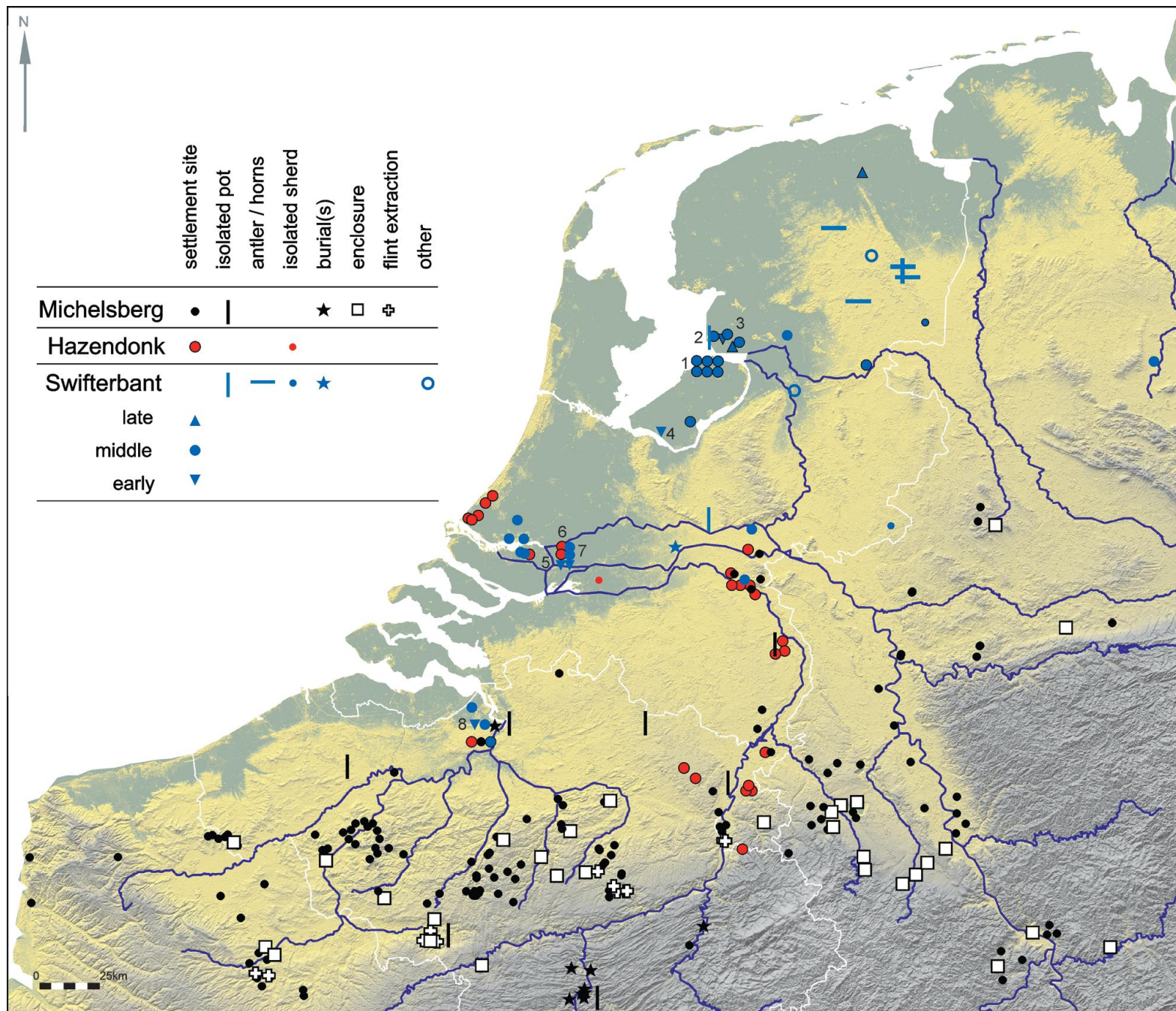
- ▶ In de jaren '50 - '70 van de vorige eeuw ontdekte resten bij slootkantkarteringen en opgravingen
- ▶ Swifterbantcultuur: Overgangscultuur jager-verzamelaars naar landbouw uit de periode 5300 tot 3400 voor Chr.
- ▶ Jongste én oudste landbouwgebied van Noord-Nederland
- ▶ Goede conservering
- ▶ Organische resten

Google Maps

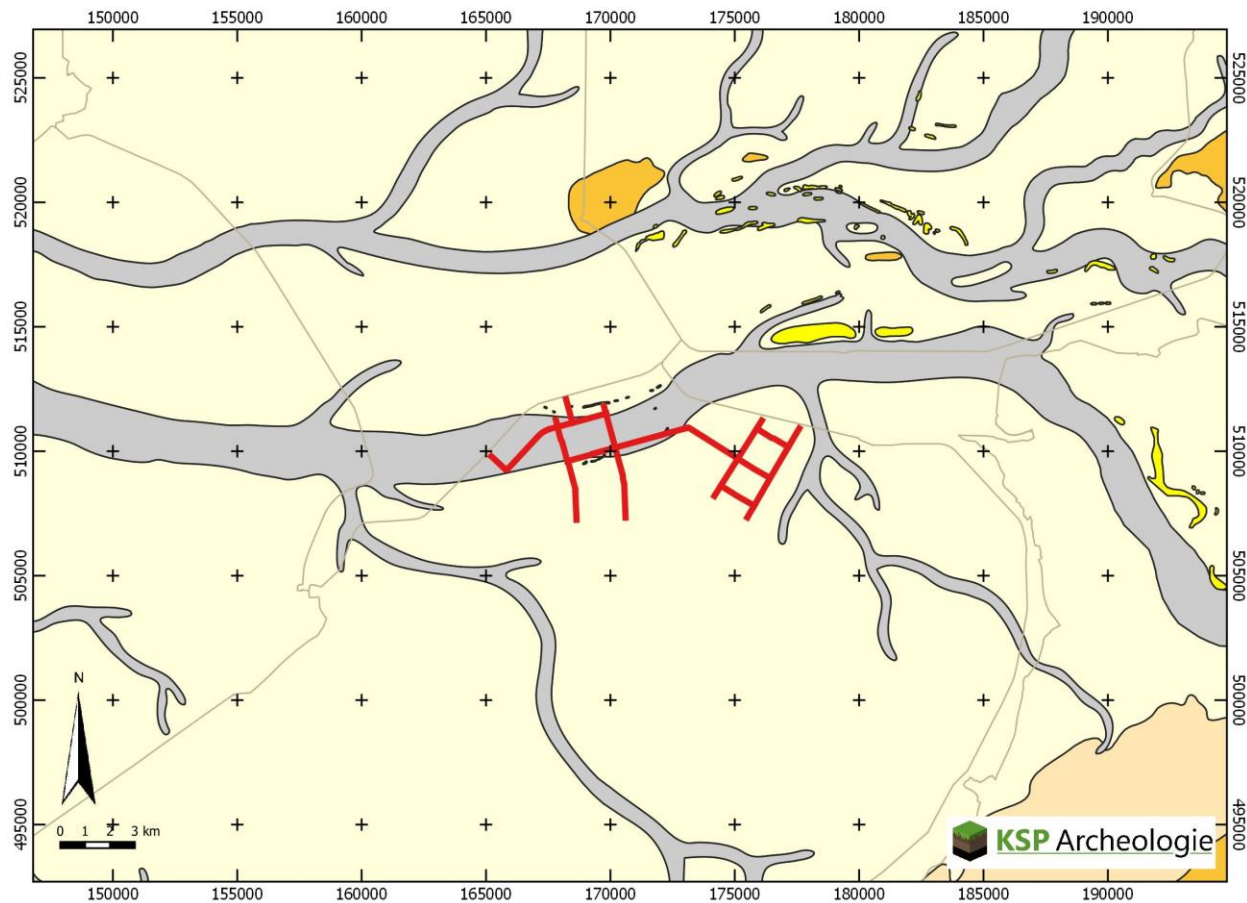

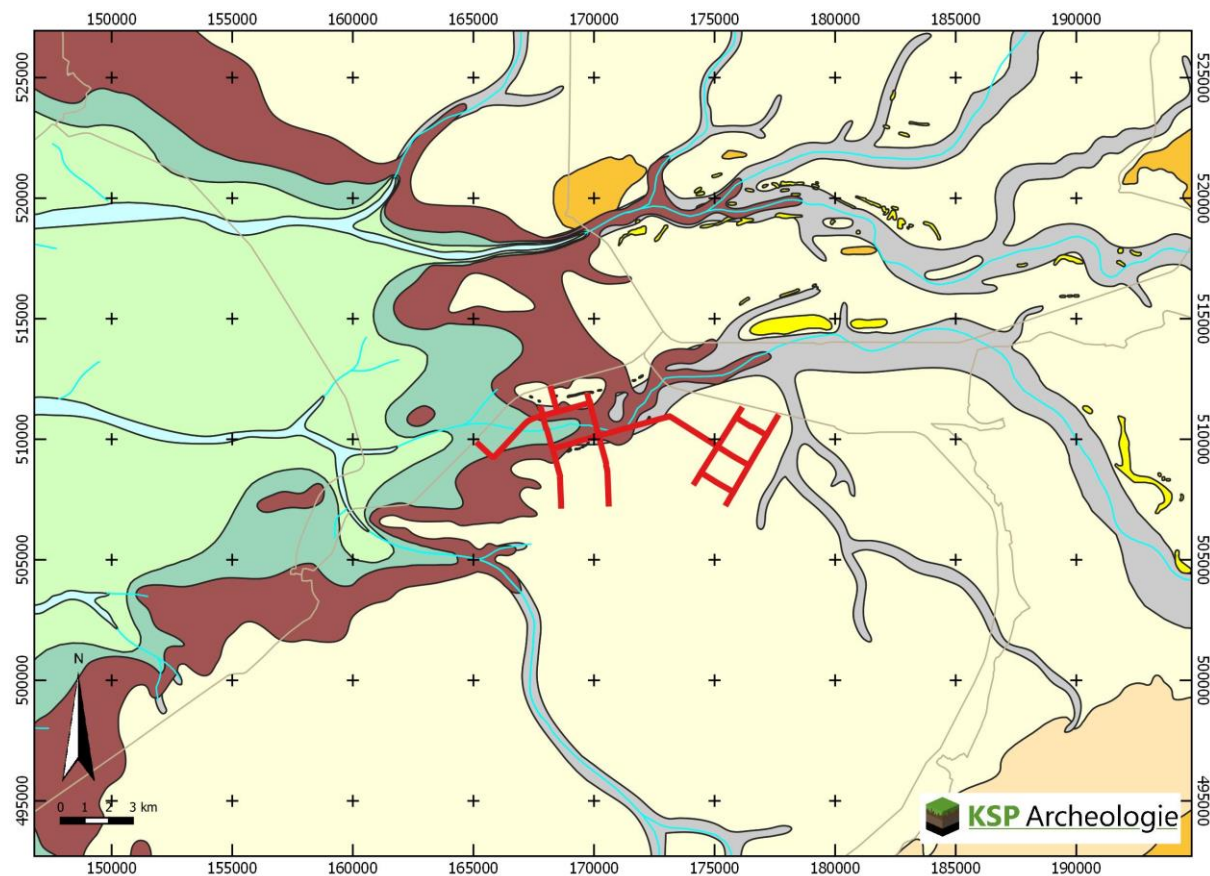
Paleogeografie 9000 voor Chr.

- Onderzoeksgebied
- Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)
  - Beekdal- en rivierengebied
  - Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP
  - Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP
  - Rivierduinen (donken)
  - Gestuwd gebied

Vos, P. & S. de Vries 2013:
2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).
Deltares, Utrecht.
Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Paleogeografie 5500 voor Chr.

— Onderzoeksgebied

5500vc

■ Veen

■ Overstromingsvlakte

■ Brak- en zoutwater

■ Intergetijdengebied

— Waterlopen

Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)

■ Beekdal- en rivierengebied

■ Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP

■ Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP

■ Rivierduinen (donken)

■ Gestuwd gebied

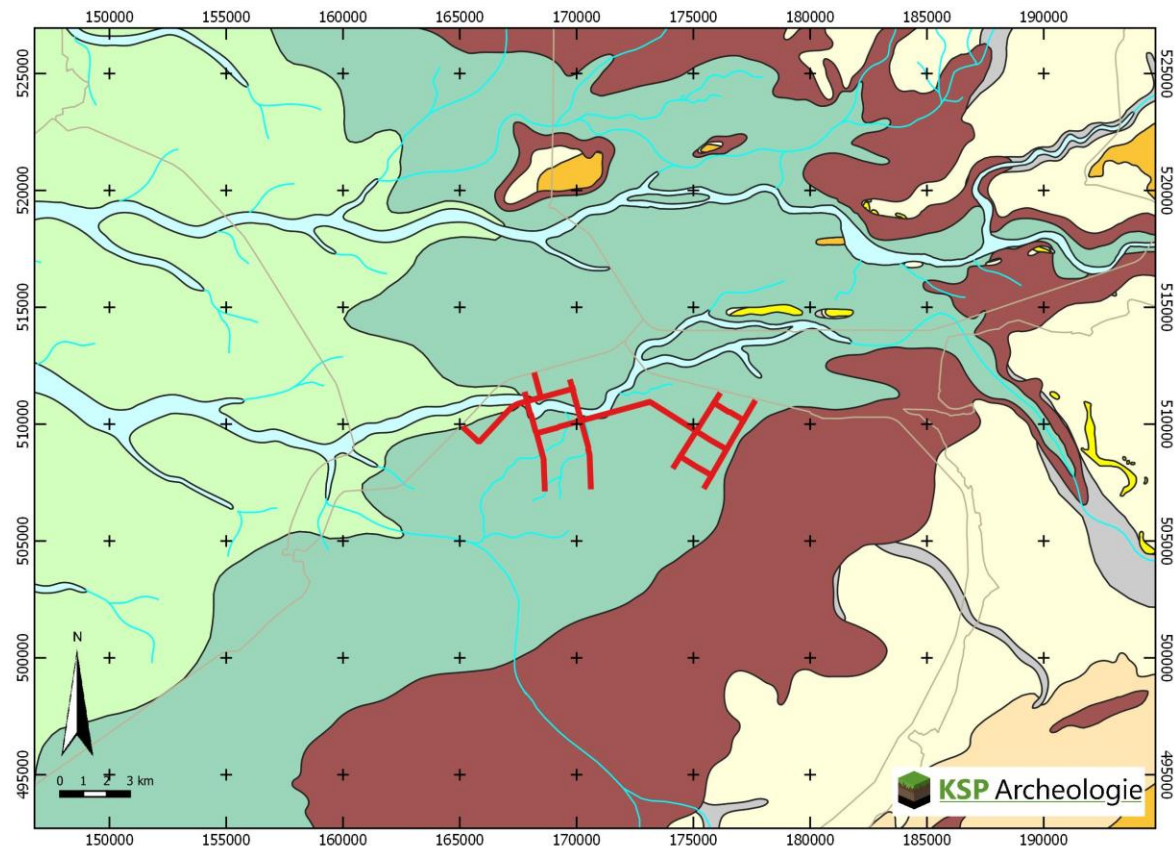
Vos, P. & S. de Vries 2013:

2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).

Deltares, Utrecht.

Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Paleogeografie 3850 voor Chr.

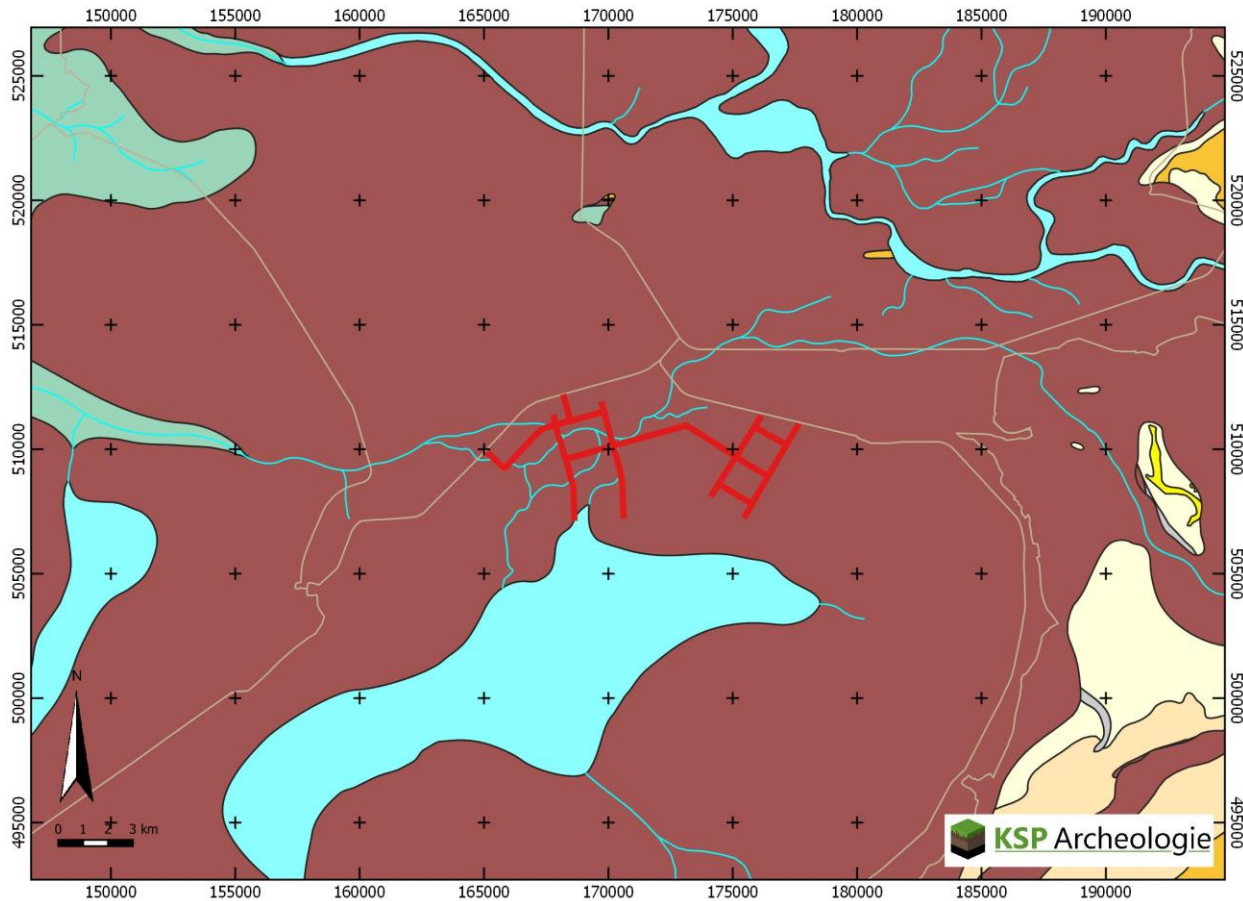

— Onderzoeksgebied	Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)
3850vc	 Beekdal- en rivierengebied
 Veen	 Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP
 Overstromingsvlakte	 Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP
 Brak- en zoutwater	 Rivierduinen (donken)
 Intergetijdengebied	 Gestuwd gebied
— Waterlopen	

Vos, P. & S. de Vries 2013:
 2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).
 Deltares, Utrecht.
 Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

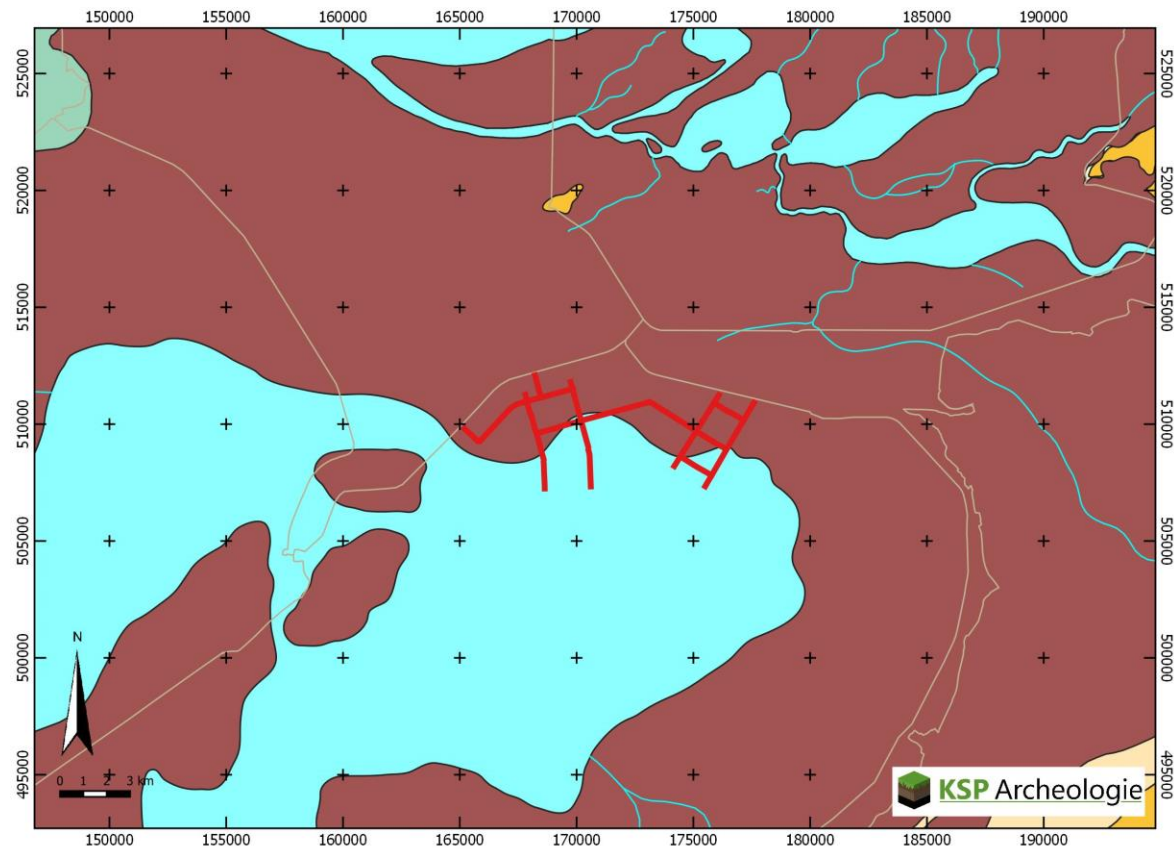
Paleogeografie 2750 voor Chr.: Flevomeer

— Onderzoeksgebied	Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)
2750vc	Beekdal- en rivierengebied
■ Veen	■ Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP
■ Overstromingsvlakte	■ Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP
■ Zoetwater	■ Rivierduinen (donken)
— Waterlopen	■ Gestuwd gebied

Vos, P. & S. de Vries 2013:
2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).
Deltares, Utrecht.
Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

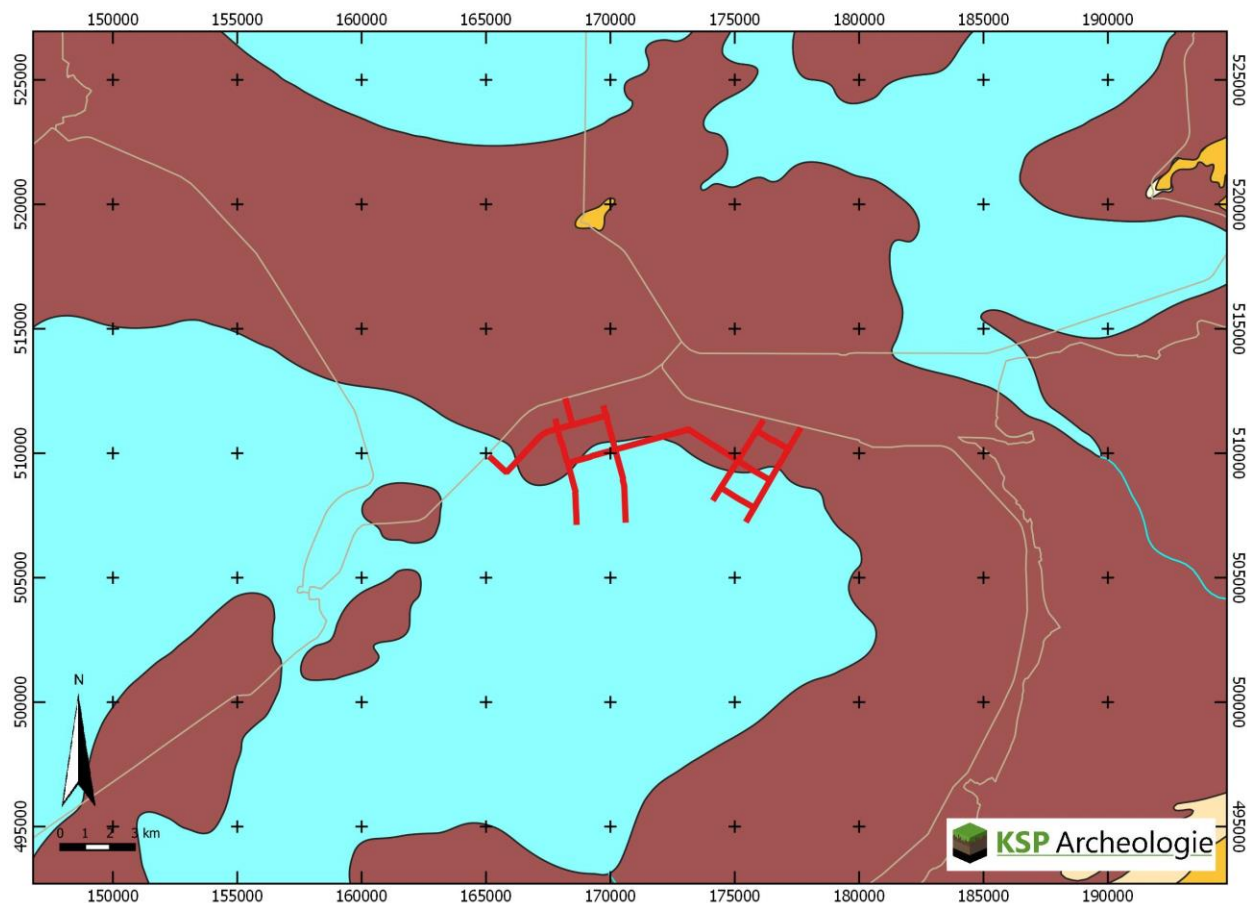
Paleogeografie 1500 voor Chr.

— Onderzoeksgebied	Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)
1500vc	 Beekdal- en rivierengebied
 Veen	 Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP
 Overstromingsvlakte	 Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP
 Zoetwater	 Rivierduinen (donken)
— Waterlopen	 Gestuwd gebied

Vos, P. & S. de Vries 2013:
 2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).
 Deltares, Utrecht.
 Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Paleogeografie 500 voor Chr.

— Onderzoeksgebied

500vc

■ Veen

■ Zoetwater

— Waterlopen

Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)

■ Beekdal- en rivierengebied

■ Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP

■ Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP

■ Rivierduinen (donken)

■ Gestuwd gebied

Vos, P. & S. de Vries 2013:

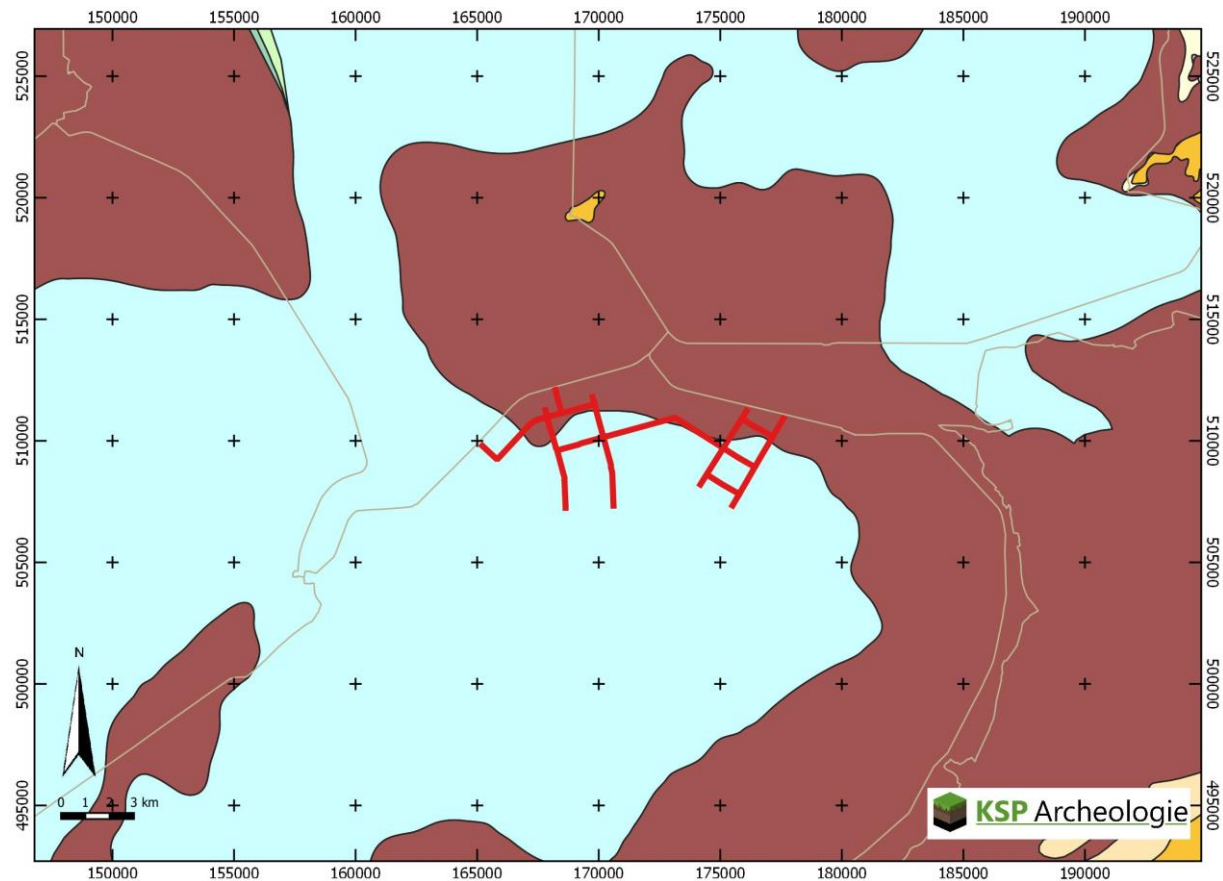
2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).

Deltares, Utrecht.

Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Paleogeografie 100 na Chr.: Almere

— Onderzoeksgebied

100nc

■ Veen

■ Overstromingsvlakte

■ Brak- en zoutwater

■ Intergetijdengebied

— Waterlopen

Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)

■ Beekdal- en rivierengebied

■ Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP

■ Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP

■ Rivierduinen (donken)

■ Gestuwd gebied

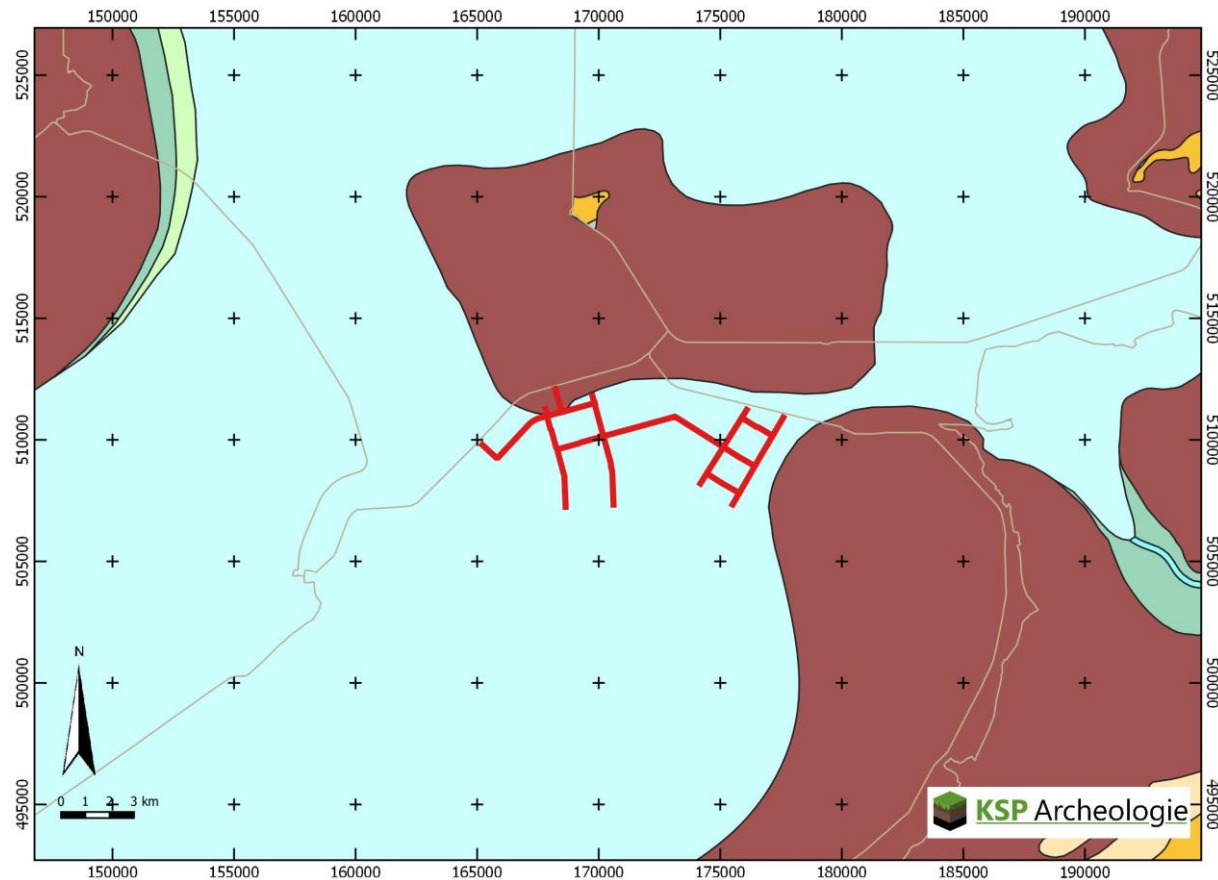
Vos, P. & S. de Vries 2013:

2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).

Deltares, Utrecht.

Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Paleogeografie 800 na Chr.

— Onderzoeksgebied

800nc

■ Veen

■ Overstromingsvlakte

■ Zoetwater

■ Brak- en zoutwater

■ Intergetijdengebied

— Waterlopen

Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)

■ Beekdal- en rivierengebied

■ Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP

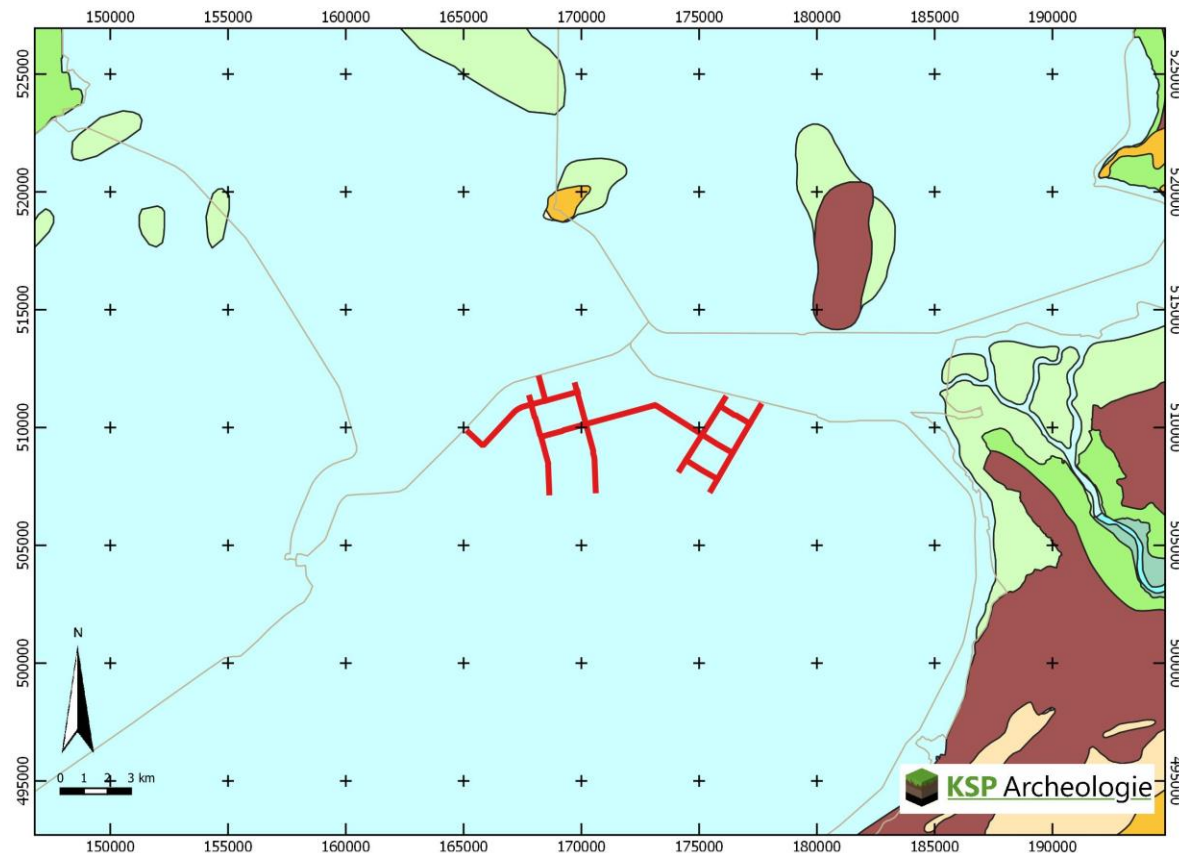
■ Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP

■ Rivierduinen (donken)

■ Gestuwd gebied

KSP Archeologie

Paleogeografie 1500 na Chr.

— Onderzoeksgebied

1500nc

■ Veen

■ Overstromingsvlakte

■ Zoetwater

■ Brak- en zoutwater

■ Intergetijdengebied

■ Ingedijkt overstromingsgebied

— Waterlopen

Pleistoceen (Vos en De Vries 2013)

■ Beekdal- en rivierengebied

■ Pleistoceen zandgebied, tussen 16 en 0 m -NAP

■ Pleistoceen zandgebied, boven 0 m -NAP

■ Rivierduinen (donken)

■ Gestuwd gebied

Vos, P. & S. de Vries 2013:

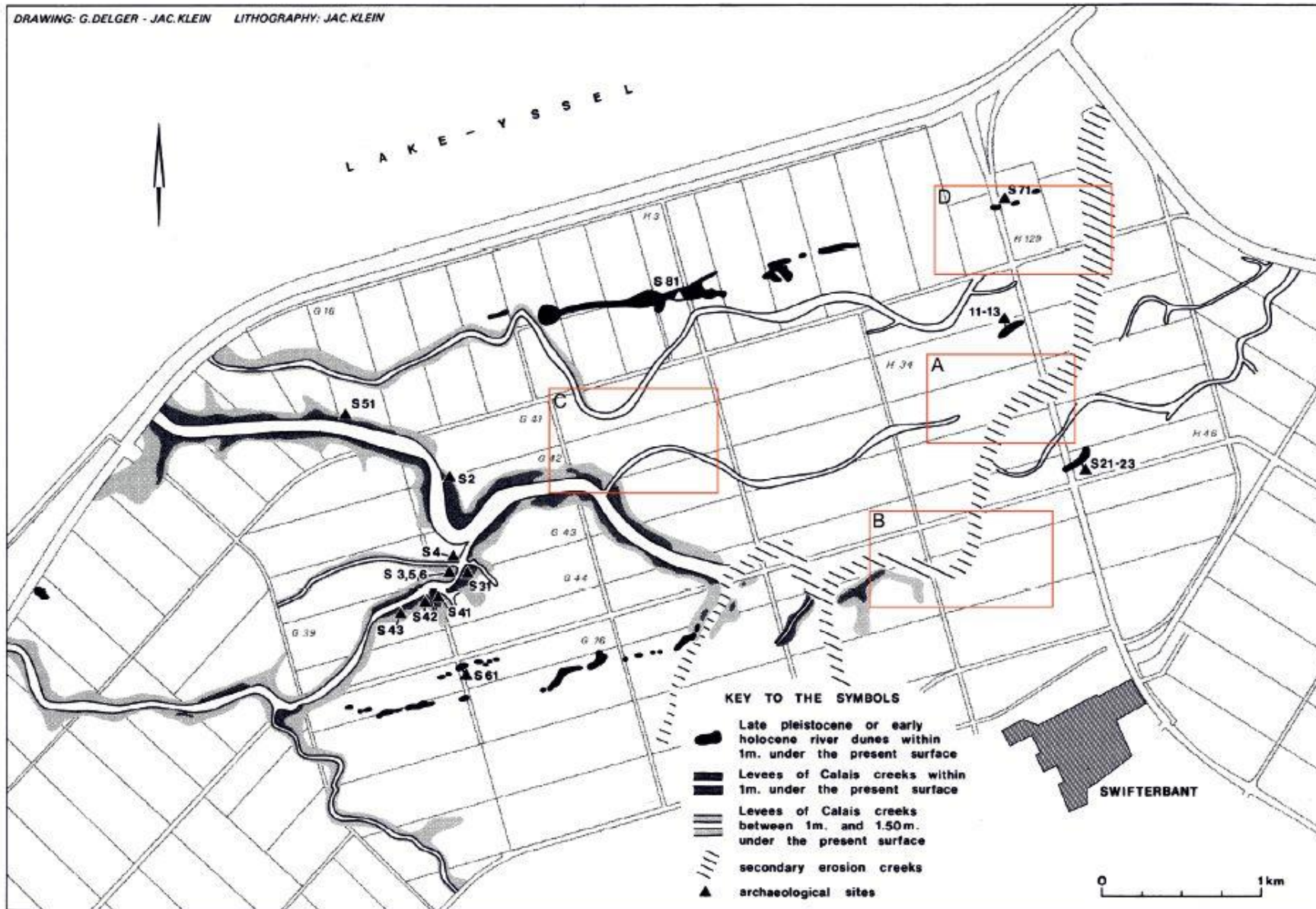
2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).

Deltares, Utrecht.

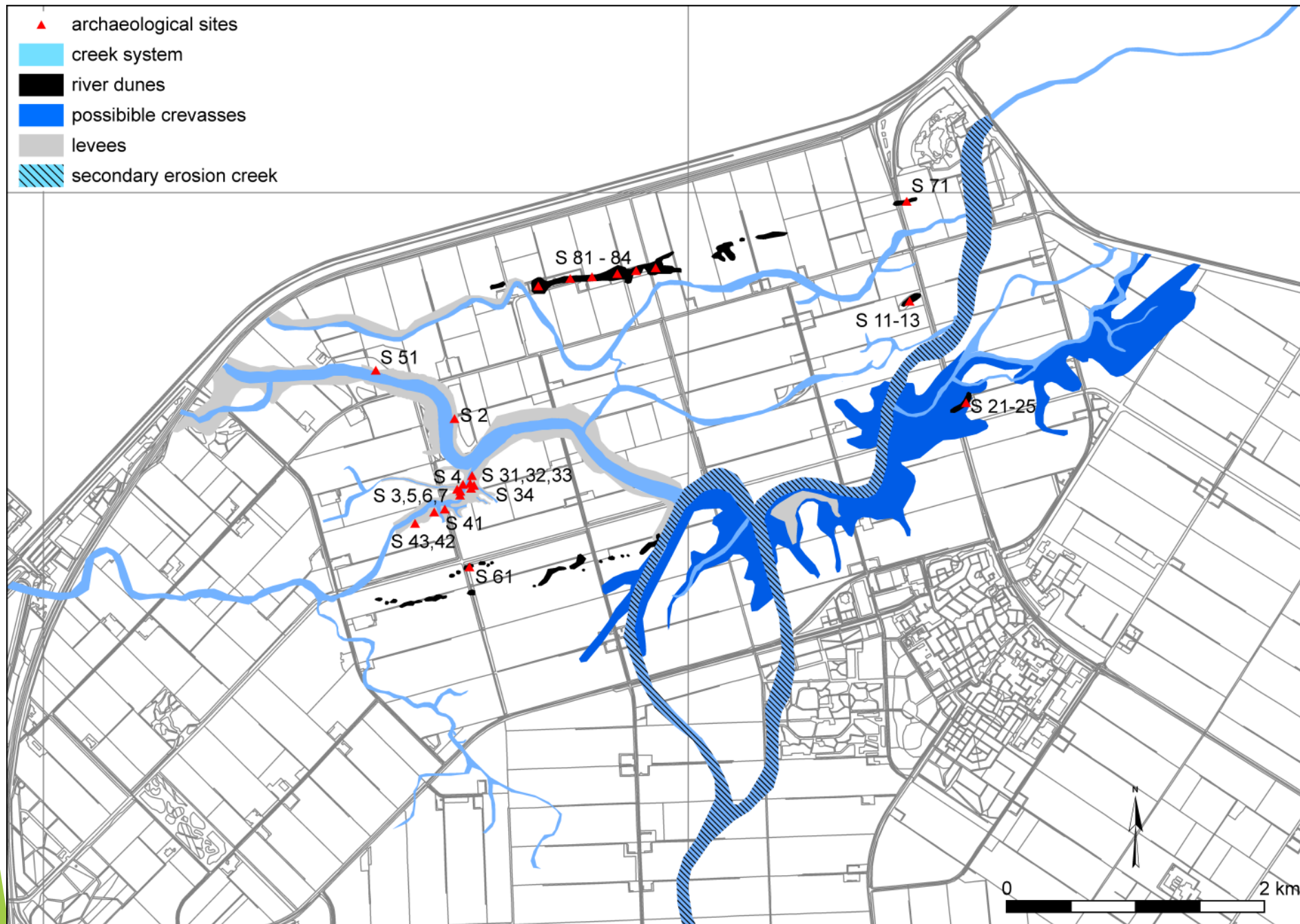
Op 22-03-2018 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Onderzoeksgeschiedenis

Naar Deckers, P.H. , (1979). The Flint material from Swifterbant, Earlier Neolithic of the Northern Netherlands. Sites S-2, S-4 & S-51. final reports on Swifterbant II. *Palaeohistoria* 21, 143-180 in Dresscher S. & Raemaekers D.C.M. (2010): Oude geulen op nieuwe kaarten : Het krekenstelsel bij Swifterbant (prov. Flevoland), Paleo-aktueel, Vol. 21. p.31-38

Booronderzoek 2017

SBTM.nl

IJsselmeer

Zuiderzee

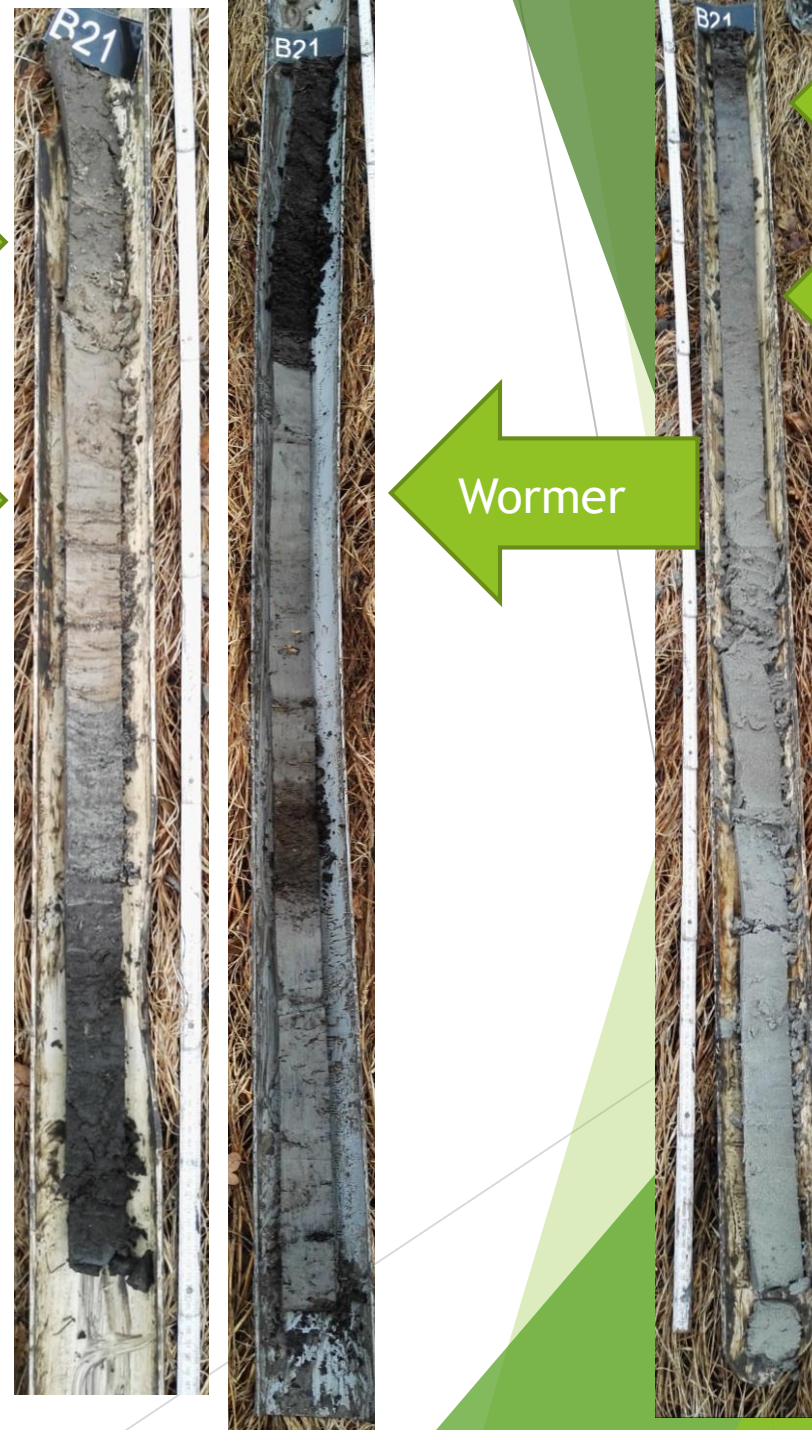
Almere en
Flevomeer

Hollandveen

Wormer

Basisveen

Dekzand

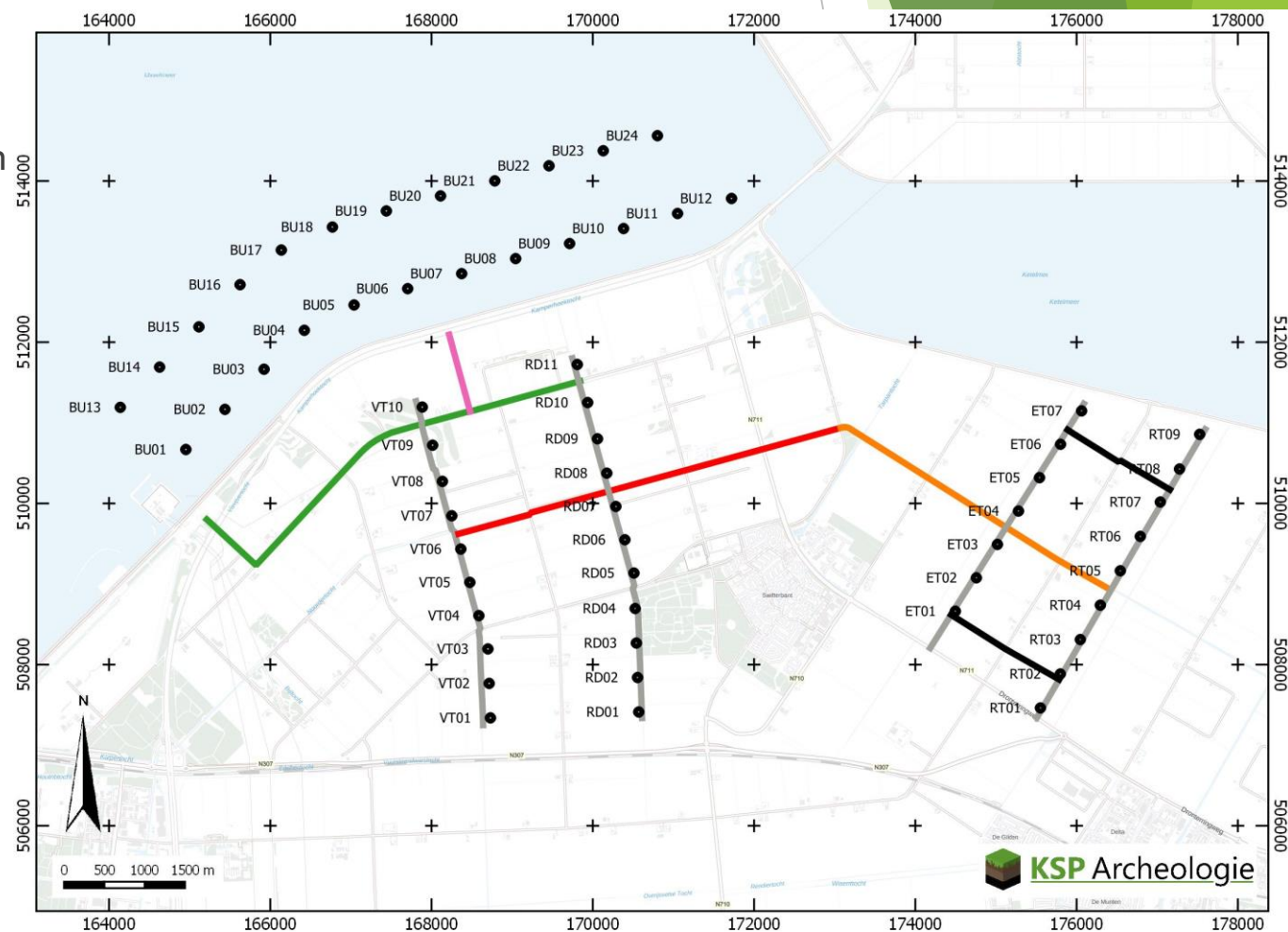

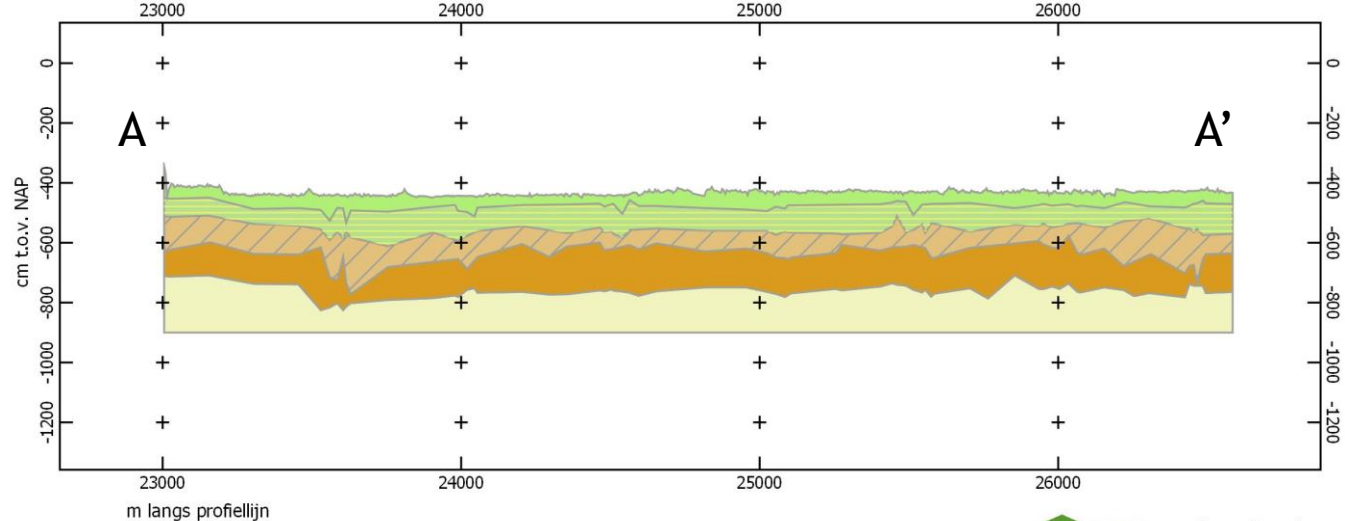
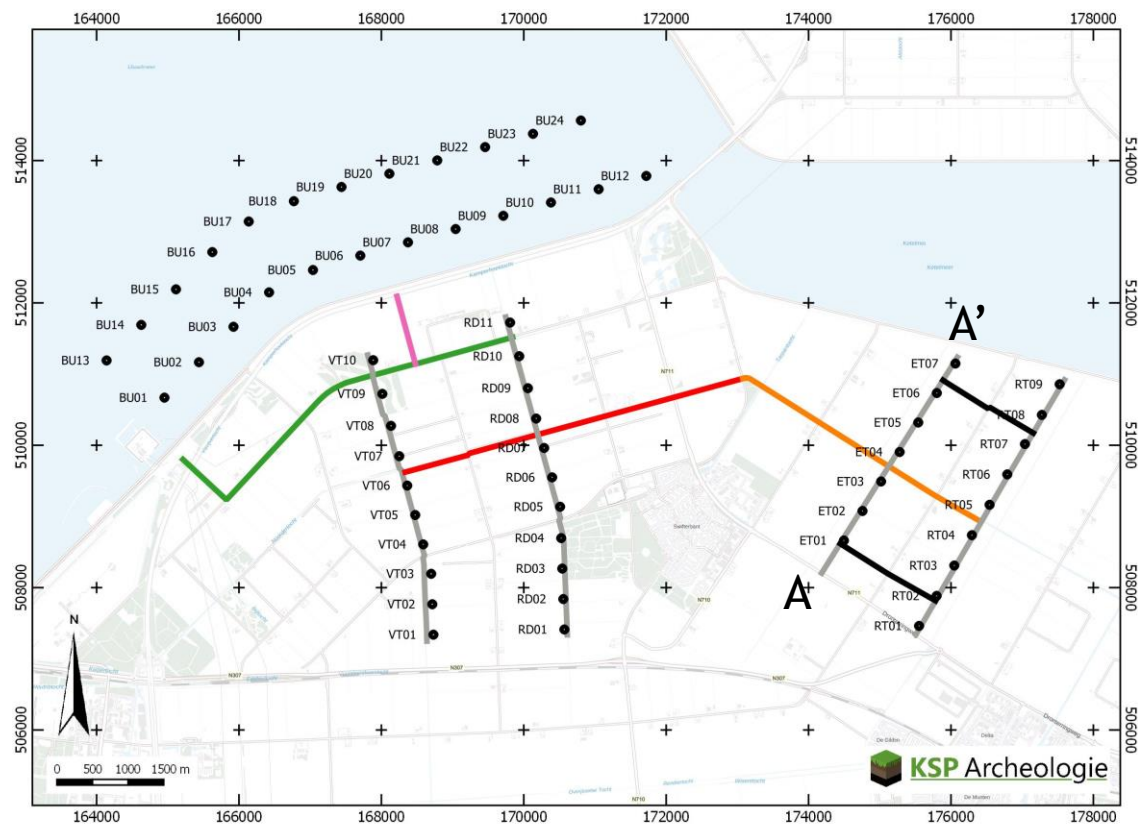
Nieuw onderzoek (kabels en werkwegen)

2018:

- bureauonderzoek kabels en werkwegen (KSP)
- gecombineerd archeologisch en geotechnisch booronderzoek KSP samen met Fugro
  - Turbines en kraanopstelplaatsen: boringen om de 20 m
  - voor gecombineerd kabel- en wegtracé om de 150 m;
  - Kabeltracé om de 400 m;
  - Opgeboorde sediment opgeslagen

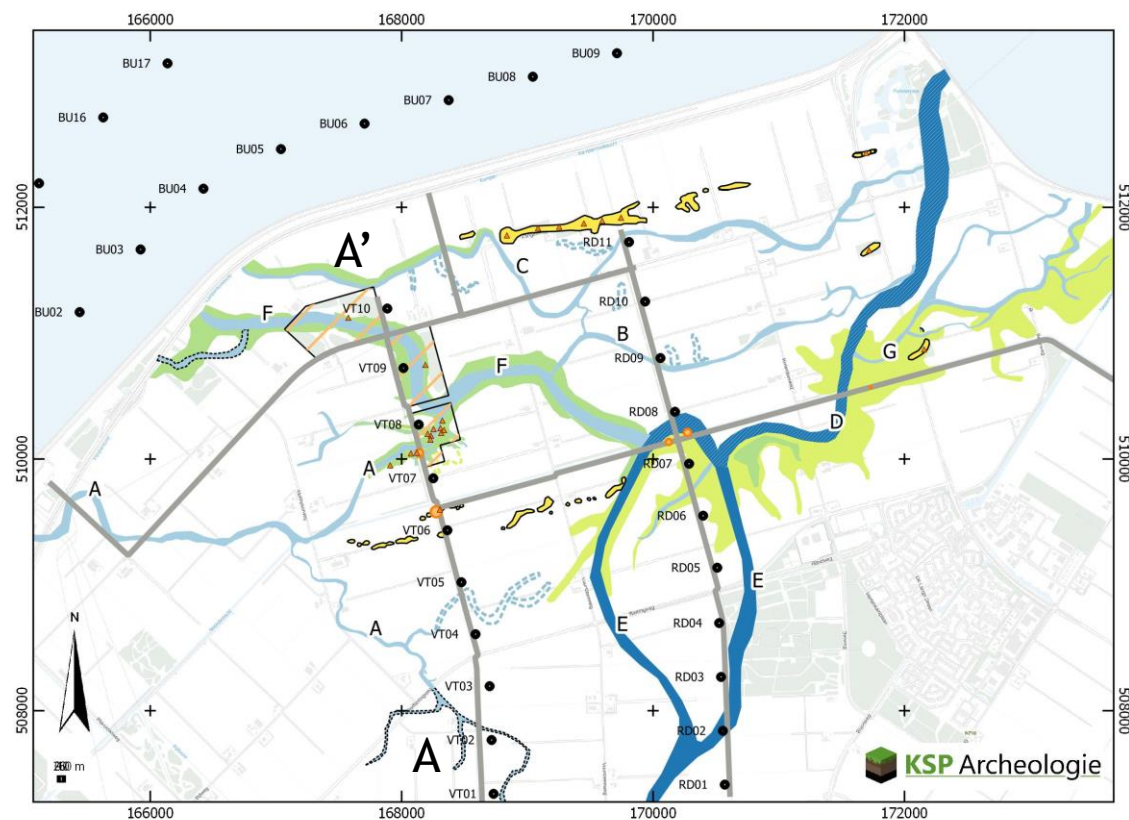

Diepte nu ook in kaart

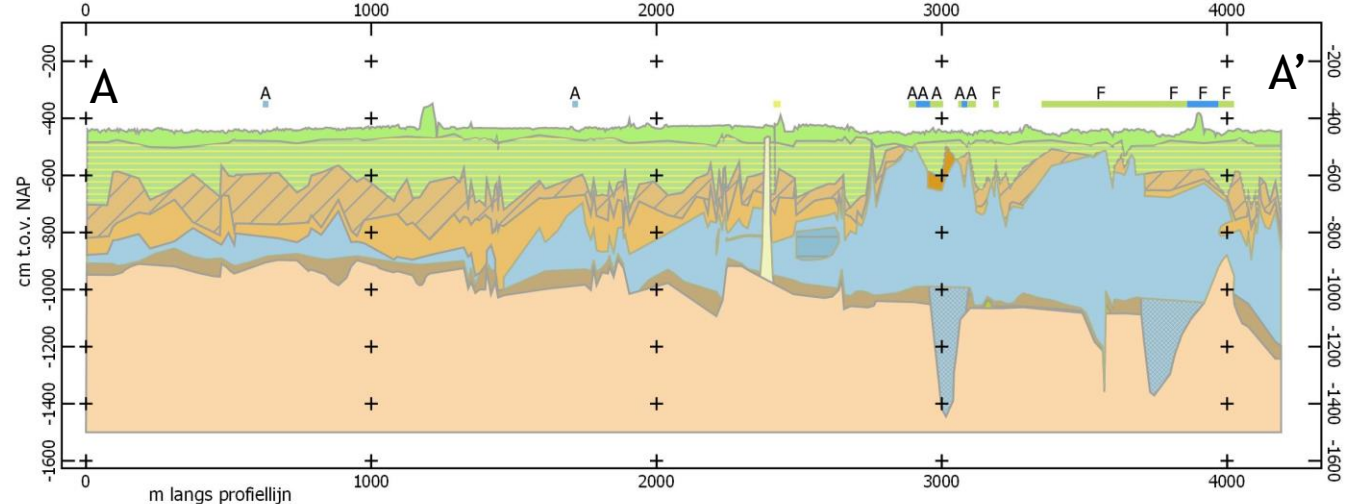

KSP Archeologie

Diepte nu ook in kaart

- Rivierduin
- Calais geulen A, B, C, F en G
- E: Duinkerke 0 geul
- D: Calais en Duinkerke 0 geul
- Oevers en oeverwallen
- Mogelijke crevasses
- Turbines
- Profielen
- Vindplaatsen (MUG 2013)
- Vindplaatsen overig
- AMK met rijksbescherming

- Walcheren (WA)
- WA: IJsselmeerlaag
- WA: Zuiderzee/Almere laag
- Nieuwkoop (NI)
- NI: Flevomeerlaag
- NI: Hollandveen
- Wormer
- Wormer: Geul
- Wormer: Meer
- NI: Basisveen
- Wierden: Dekzand
- Wijchen
- Kreftenheye of Wierden: dekzand
- Delwijnen: Rivierduin

2019

- ▶ Droge zomer: Proefsleuvenonderzoek turbinelocatie (ADC) Diverse 'pollenbakken' overgang veen naar klei →
- ▶ Herfst: Intensief verkennend booronderzoek (KSP) bij kreken/rivieren en rivierduinen

Voorlopige conclusies

- ▶ Meer inzicht in de diepteligging van het krekens/rivierenlandschap
- ▶ Samenwerking met geotechnisch onderzoek loont bij grote projecten
- ▶ Meer details over de krekens en rivierduinen bekend in 2020/2021 n.a.v:
  - ▶ Dateringen
  - ▶ Pollenanalyses